

НАСЕЛЕНИЕ И ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ОБЛАСТ КЮСТЕНДИЛ ПРЕЗ 2020 ГОДИНА

Текущата демографска ситуация в **областта** през 2020 г. се характеризира с:

- Продължаващо намаляване и застаряване на населението;
- Намалява абсолютният брой на живородените и коефициентът на раждаемост, който остава под средния за страната;
- Продължава да намалява броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години) в областта;
- Нараства относителен дял на извънбрачните раждания;
- Увеличава се коефициентът на обща смъртност, който е над средния за страната.
- През 2020 г. областта е сред областите в страната с най-висока обща смъртност.
- Намалява детската смъртност;
- Броят на сключените граждански бракове и броят на бракоразводите намаляват;
- Положителен механичен прираст в областта.
- Всички общини в областта имат отрицателен естествен прираст.

Брой и структури на населението

Към 31 декември 2020 г. населението на област Кюстендил е 116 619 души, което представлява 1.7% от населението на България и нарежда областта на 21о място по брой на населението в страната. В сравнение с 2019 г. населението намалява с 296 души, или с 0.3%.

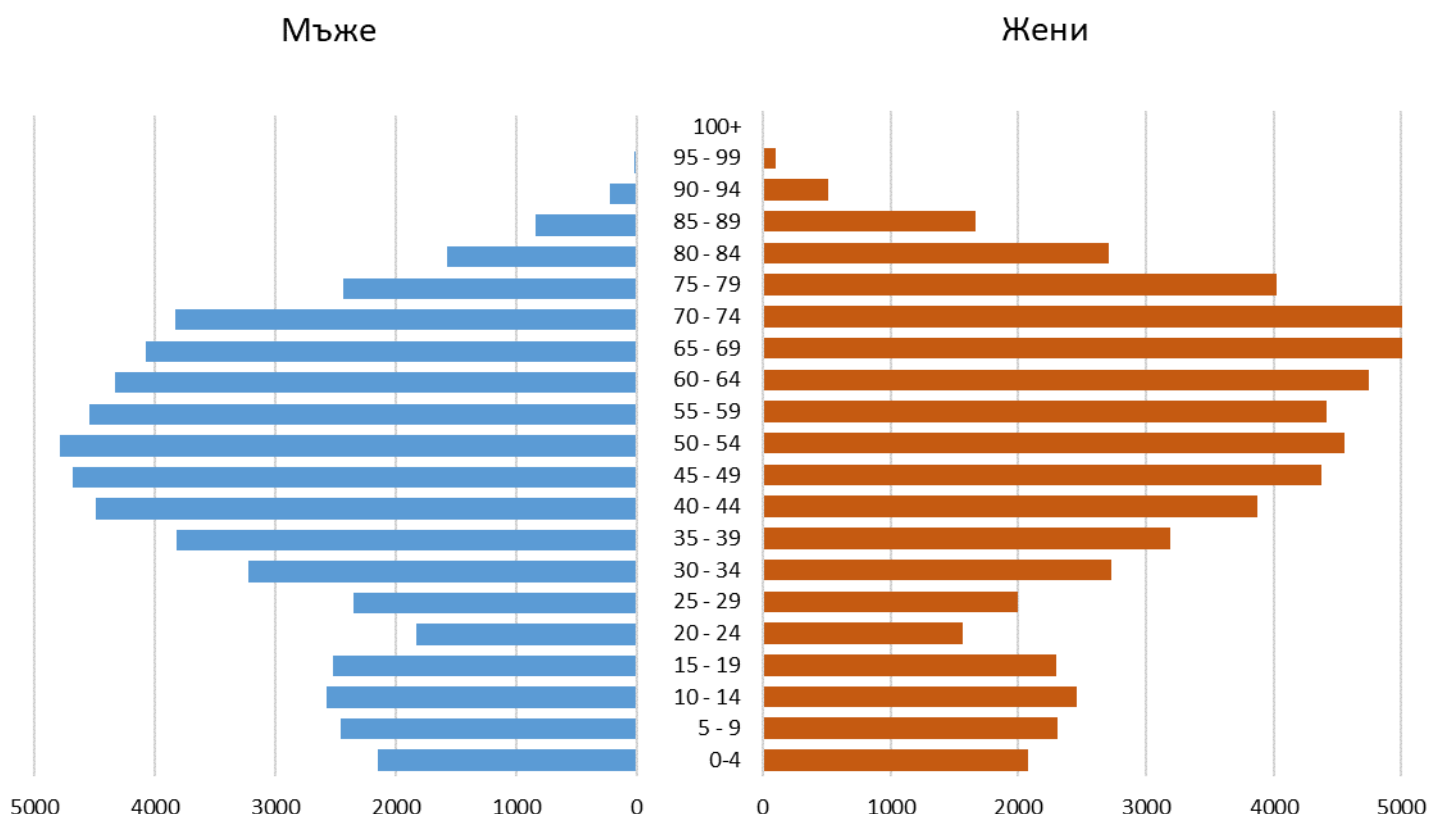
Мъжете в областта са 56 699 (48.6%), а жените - 59 920 (51.4%), или на 1 000 мъже се падат 1 057 жени. Броят на мъжете преобладава във възрастите от 1 до 59 години. С нарастване на възрастта се увеличават броят и относителният дял на жените от общото население на областта.

В края на 2020 г. лицата на 65 и повече навършени години са 32 307, или 27.7% от населението на областта. В сравнение с 2019 г. делът на населението в тази възрастова група остава непроменен.

Процесът на застаряване е по-силно изразен сред жените отколкото сред мъжете. Относителният дял на жените на възраст над 65 години в областта е 32.3, а на мъжете - 22.9%. Тази разлика се дължи на по-високата смъртност сред мъжете и като следствие от нея - на по-ниската средна продължителност на живота при тях.

В регионален аспект делът на лицата на 65 и повече навършени години е най-висок в областите Видин (30.0%), Габрово (29.1%) и Кюстендил (27.7%). Общо в двадесет области този дял е над средния за страната. Най-нисък е делът на възрастното население в областите София (столица) - 17.7%, и Варна - 19.4%.

Фиг. 1. Възрастова структура на населението в област Кюстендил към 31.12.2020 година

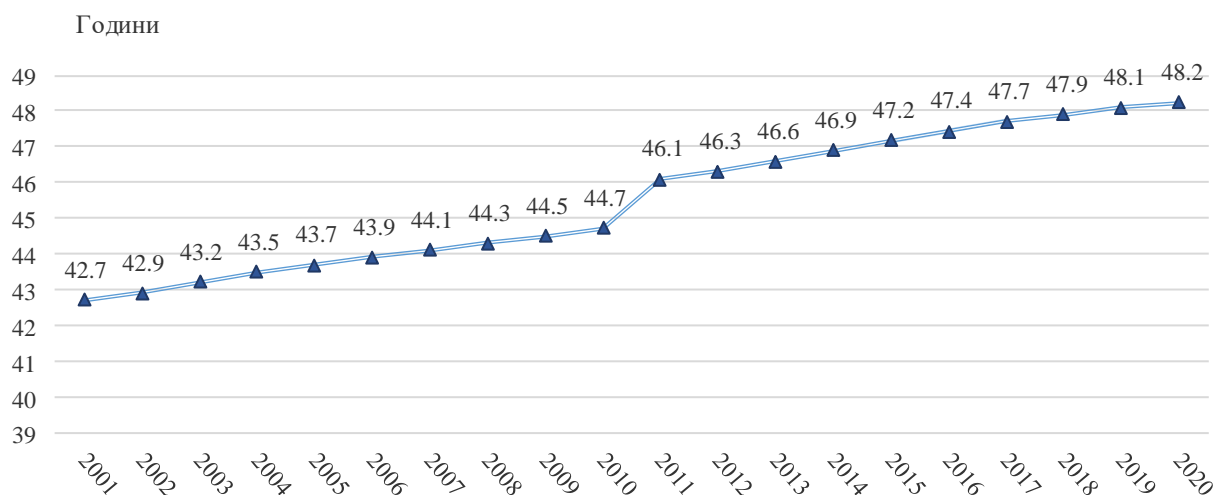
Към 31.12.2020 г. децата до 15 години са 14 019, или 12.0% от общия брой на населението в областта, като спрямо 2019 г. този дял намалява с 0.1%.

За област Кюстендил към 31.12.2020 г. **общият коефициент на възрастова зависимост¹ е 65.9%**, или на всяко лице в зависимите възрасти (под 15 и над 65 години) се падат по-малко от две лица в активна възраст. За сравнение, през 2010 и 2019 г. този коефициент е бил съответно 50.2 и 66.1%.

Остаряването на населението води до повишаване на неговата **средна възраст**, която от 42.7 години през 2001 г. нараства на 44.7 години през 2010 г. и достига **48.2 години в края на 2020 година** (фиг. 3).

¹ Коефициентът на възрастова зависимост показва броя на лицата от населението в „зависимите“ възрасти (населението под 15 и на 65 и повече навършени години) на 100 лица от населението в „независимите“ възрасти (от 15 до 64 години). Изчислява се в проценти.

Фиг. 2. Средна възраст на населението в област Кюстендил през периода 2001 - 2020 година

Тенденцията на остаряване на населението води до промени и в неговата основна възрастова структура - **под, във и над трудоспособна възраст**. Влияние върху съвкупностите на населението във и над трудоспособна възраст оказват както остаряването на населението, така и законодателните промени² при определянето на възрастовите граници при пенсиониране.

За 2020 г. тези граници за населението в трудоспособна възраст са до навършването на 61 години и 6 месеца за жените и 64 години и 3 месеца за мъжете.

Населението в трудоспособна възраст към 31.12.2020 г. в област Кюстендил е 65 261 души, или 56.0% от цялото население, като мъжете са 35 359, а жените - 29 902. В резултат на увеличаващата се граница за пенсиониране трудоспособното население се увеличава със 107 души, или с 0.2% спрямо предходната година.

Към края на 2020 г. над трудоспособна възраст са 36 294 души, или 31.1%, а под трудоспособна възраст - 15 064 души, или 12.9% от населението на областта.

² Възрастовите граници за разпределение на населението по категориите под, във и над трудоспособна възраст са определени съгласно Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж, приета с Постановление № 30 на МС (ДВ, бр. 21/17.03.2000 г.).

1. Население под, във и над трудоспособна възраст в област Кюстендил към 31.12.

(Проценти)

Години	Население		
	под трудоспособна възраст	в трудоспособна възраст	над трудоспособна възраст
2001	14.8	56.8	28.4
2005	13.3	59.7	27.0
2006	13.1	60.2	26.7
2007	12.9	60.5	26.6
2008	12.8	60.7	26.6
2009	12.7	60.7	26.6
2010	12.7	60.2	27.1
2011	12.4	58.4	29.2
2012	12.5	58.4	29.1
2013	12.6	58.1	29.3
2014	12.8	57.3	29.9
2015	12.7	56.8	30.5
2016	12.7	56.6	30.7
2017	12.8	56.2	31.0
2018	12.9	55.9	31.2
2019	13.0	55.7	31.3
2020	12.9	56.0	31.1

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез **коэффициента на демографско заместване**, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15 - 19 години) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60 - 64 години). Към 31.12.2019 г. в област Кюстендил 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 53 лица, влизащи в трудоспособна възраст. Средно за страната това съотношение е 67.

Най-благоприятно е съотношението в областите Сливен - 90, София (столица) - 79 лица и Варна - 78. Най-нисък е този показател в областите Смолян - 41, Кърджали - 48, и Перник, където 100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 50 лица, влизащи в трудоспособна възраст.

Териториално разпределение на населението

Към 31.12.2020 г. в градовете живеят 80 924, или 69.4%, а в селата - 35 695, или 30.6% от населението на областта.

Неравномерно е разпределението на населението по общини в област Кюстендил. Общо 77.8% от населението на областта живее в двете най-големи общини - Кюстендил и Дупница. С брой на населението под 10 хил. души са останалите седем общини, които обхващат 22.2% от населението в област Кюстендил.

Най-малка по брой на населението е община Трекляно, която е и най-малката община в страната. В нея живеят 768 души, или 0.7% от населението на областта. Най-голяма е община Кюстендил - 52 269 души (44.8%).

	Общо	В градовете	В селата
Кюстендил	116619	80924	35695
Бобов дол	7158	4665	2493
Бобошево	2577	1158	1419
Дупница	38480	28881	9599
Кочериново	4300	2007	2293
Кюстендил	52269	38629	13640
Невестино	1958	-	1958
Рила	2470	2061	409
Сапарева баня	6639	3523	3116
Трекляно	768	-	768

Основните фактори, които влияят върху измененията в броя и структурите на населението са демографските процеси - раждаемост, смъртност и миграция.

Раждаемост

През 2020 г. в област Кюстендил са регистрирани 794 родени деца, като от тях **793 (99.9%) са живородени**. В сравнение с предходната година броят на живородените се намалява с 80 деца, или с 9.2%.

Коефициентът на обща раждаемост³ през 2020 г. е 6.8‰, а през предходните 2019 и 2018 г. той е бил съответно 7.4 и 6.9‰.

Броят на живородените момчета (410) е с 27 деца по-голям от този на живородените момичета 383 или на 100 живородени момчета се падат 93 живородени момичета.

Коефициентът на раждаемост общо за страната през 2020 г. е 8.5‰, а през предходните 2019 и 2018 г. той е бил съответно 8.8 и 8.9‰.

Броят на жените във фертилна възраст (15 - 49 навършени години) в областта, или размерът на родилните контингенти и тяхната плодовитост, оказва съществено влияние върху равнището на раждаемостта и определя характера на възпроизводството на населението.

Към 31.12.2020 г. броят на жените във фертилна възраст в област Кюстендил е 20 022, като спрямо предходната година намалява с 67, а спрямо 2011 г. с 6 466.

През 2020 г. броят на живородените деца, родени от майки под 20 години, е 84 и спрямо 2019 г. намалява с 14 деца. Живородените от жени на възраст от 20 до 34 години включително са 575 или 9,4% по-малко в сравнение с 2019 година. 72% от ражданията в областта са от жени на възраст от 20 до 34 години включително.

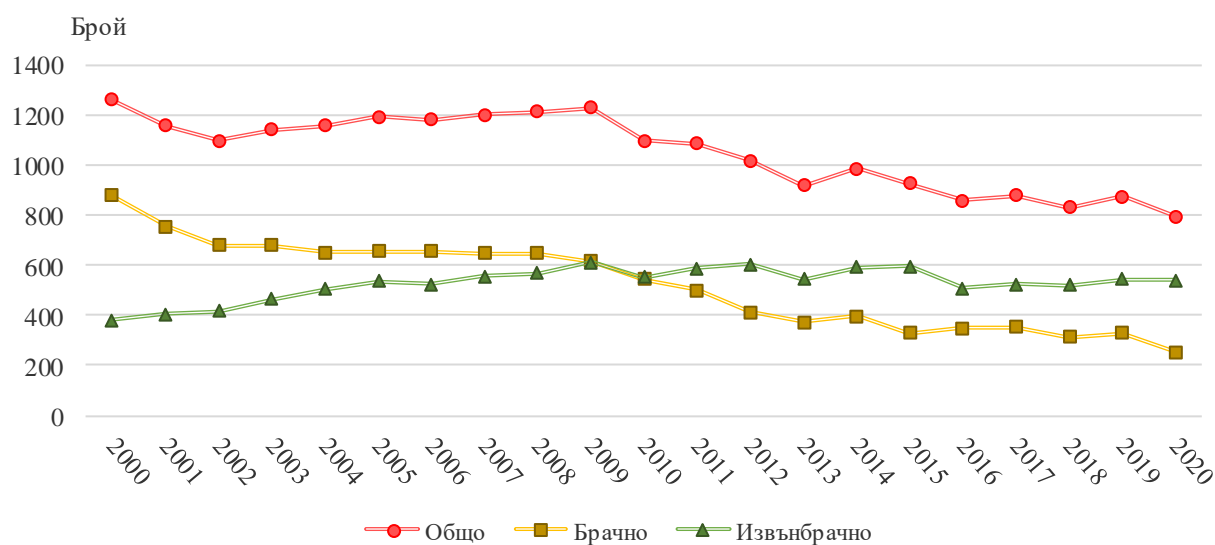
³ Брой живородени деца на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

През 2020 г. броят на живородените деца в областта, родени от жени на възраст над 35 години, е 134 и намалява спрямо 2019 г. с 4.3%

Тоталният коефициент на плодовитост⁴ е един от основните показатели, характеризиращи плодовитостта на жените. **През 2020 г. в област Кюстендил средният брой живородени деца от една жена е 1.77.** През 2019 г. той е бил 1.95 деца, а през 2001 г. - 1.17. За сравнение, през 2020 г. коефициентът на плодовитост за страната е бил 1.56 деца от една жена, през 2019 г. - 1.58, а през 2001 г. - 1.24.

В област Кюстендил средната възраст на жените при раждане на първо дете се увеличава от 23.5 години през 2001 г., до 26.7 години през 2020 година. За страната през 2020 г. средната възраст на жените при раждане на първо дете е 27.5 години.

Фиг. 3. Живородени деца - брачни и извънбрачни в област Кюстендил през периода 2001 - 2020 година

През 2020 г. броят на живородените извънбрачни деца е 541, или 68.2% от всички живородени. За сравнение, делът на тези раждания през 2019 година е 59.3%, през 2010 – 50.3%, а през 2001 – 34.8%. Относителният дял на живородените извънбрачни деца в селата (71.9%) е по-висок отколкото в градовете (67.0%).

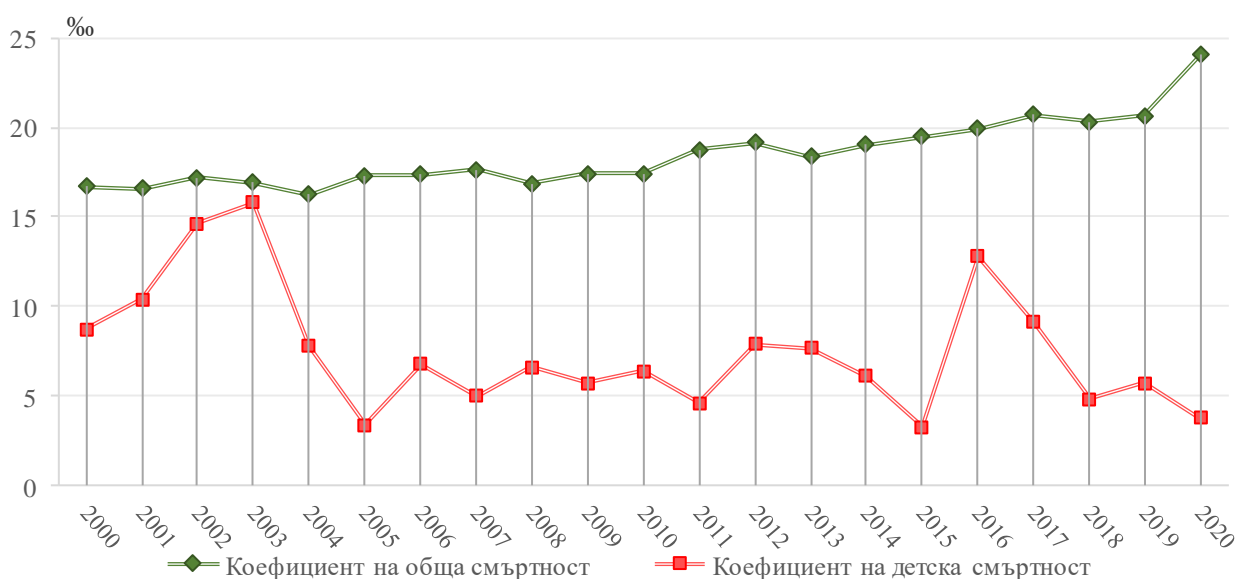
⁴ Среден брой живородени деца, които би родила една жена през целия си фертилен период съобразно по възрастовата плодовитост през отчетната година.

Смъртност

Броят на умрелите през 2020 г. в област Кюстендил е 2 807 души. Нивото на общата смъртност продължава да е твърде високо в областта (фиг. 7) и бележи ръст от 15.2% спрямо 2019 година.

Коефициентът на обща смъртност⁵ в област Кюстендил е 24.0‰, а за страната - 18.0‰. През 2020 спрямо 2019 г. във всички области на страната се наблюдава увеличение в стойността на коефициента на обща смъртност. Най-голямо увеличение има в областите Видин – 4.8 промилни пункта, Разград и Смолян - по 4.6 промилни пункта. Най-малко е увеличението в областите Бургас - 1.2 промилни пункта, София (столица) и Ловеч - по 1.6 промилни пункта.

Фиг. 4. Коефициент на обща и детска смъртност в област Кюстендил през периода 2000 - 2020 година

Смъртността сред мъжете (26.2‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (21.9‰). През 2020 г. на 1 000 жени умират 1133 мъже. Продължават и силно изразените различия в смъртността сред градското и селското население. Коефициентът на смъртност е по-висок в селата (32.1‰) отколкото в градовете (20.5‰).

През 2020 г. в област Кюстендил коефициентът на детска смъртност⁶ е 3.8‰. След достигнатото високо равнище през 2003 г. - 15.8‰ има спад през 2005 г. на 3.4‰, както и през 2015 г. на 3.2‰. За страната през 2020 г. този показател е 5.1‰.

⁵ Брой умрели лица на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

⁶ Брой умрели деца на възраст под 1 година на 1 000 живородени.

Бракове и бракоразводи

Регистрираните **юридически бракове през 2020 г. в област Кюстендил са 289** - с 47 по-малко спрямо предходната година. От всички регистрирани бракове 77.8% (225) са сред населението в градовете, докато в селата са сключени 64 брака. **Коефициентът на брачност е 2.5%⁷**, като през 2019 г. е 2.8%, а през 2001 г. - 3.6%.

През 2020 г. средната възраст при сключване на първи брак за мъжете и жените е съответно 33.7 и 29.8 години.

Броят на разводите в областта през 2020 г. е 154, или с 19.4% по-малко от регистрираните през 2019 година. От всички прекратени бракове 78.6% се отнасят за населението в градовете.

Естествен прираст на населението

Броят и структурите на населението се определят от размерите и интензивността на неговото естествено и механично (миграционно) движение.

Разликата между живородените и умрелите представлява естественият прираст на населението. След 1990 г. демографското развитие на страната се характеризира с отрицателен естествен прираст на населението. **През 2020 г. в резултат на отрицателния естествен прираст, населението на областта е намаляло с 2 014 души.**

Намалението на населението, измерено чрез **коефициента на естествения прираст, е минус 17.2%⁸**. Коефициентът на естествения прираст в градовете е минус 13.2%, а в селата - минус 26.5%.

⁷ Брой сключени бракове на 1 000 души от средногодишния брой на населението през годината.

⁸ Разлика между броя на живородените и броя на умрелите на 1 000 души от средногодишния брой на населението.

Методологични бележки

Броят и структурите на населението към края на всяка година се изчисляват на базата на данните от предходната година и данните за естественото и механичното движение на населението през текущата година.

Източник на данните за броя и структурите на населението е Информационна система „Демография“ в Националния статистически институт. Източник на данните за естественото и механичното движение на населението (раждания, умирения, бракове, разводи, вътрешна миграция) е Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението. Те се регистрират чрез документите образци ЕСГРАОН - ТДС: съобщение за раждане, съобщение за сключен граждански брак, съобщение за прекратен граждански брак, съобщение за смърт и адресна карта за промяна на настоящ адрес.

Източник на данните за външната миграция са Единната система за гражданска регистрация и административно обслужване на населението Образец ЕСГРАОН - ТДС: адресна карта за промяна на настоящ адрес; Националната агенция за приходите; Националният осигурителен институт; Министерството на вътрешните работи; Оценки на емиграционните потоци.

Данните за броя на населението и за настъпилите демографски събития в териториален разрез са представени според административно-териториалното устройство на страната към 31.12. на съответната година (населени места, общини, области) и статистически райони **по настоящ адрес. Това е адресът, който отговаря на документално заявеното местоживее на лицето.**

Възрастта на населението в края на годината е изчислена към 31.12. в навършени години. Възрастта на лицата при настъпване на демографско събитие се изчислява в навършени години въз основа на датата на раждане и датата на съответното събитие, т.е. възрастта, която лицата са достигнали при настъпване на събитието.

При изчисляване на демографските показатели се използва съвкупността на средногодишното население. Средногодишният брой на населението е средна аритметична величина от изчисленото население към края на предходната и края на отчетната година.